

Olasz nyelvet tanulnak a napközisek

Több mint 10 évvel ezelőtt Füle Sándor egyik tanulmányában a következőket írta: „Meggyőződésünk, hogy a jövőben a nyelvtanulás terén a napközi otthonok jelentősebb szerepet fognak betölteni.”¹

Az eltelt időszakban figyelemre méltó kezdeményezések születtek az egész napos nevelés terén, azonban a nyelvoktatás nem haladt előre. Noha a közoktatáspolitikai elemzések, különösen a 80-as évek elejétől, felhívták a figyelmet a tanulók anyanyelvi kultúrájának fejlesztésére és vele párhuzamosan az idegen nyelv oktatására is. 1982. október 20-án az MSZMP Csongrád megyei Végrehajtó Bizottsága által közreadott dokumentumban olvashattuk: „Javítani kell az idegen nyelvek oktatásának szakmai és tárgyi feltételeit. Meg kell vizsgálni a nyelvtanulás kiszélesítésének további lehetőségeit.”

A fenti feladat megvalósításához a Dózsa György Általános Iskolában kezdtek először, az 1982/83-as tanévben, mégpedig egy lelkes, olasz nyelvet jól beszélő nevelő az 5/a-b osztályos napközis csoportban, 37 tanuló részvételével. Az iskola vezetése megteremtette a feltételeket és a bizalmat ehhez a hagyomány nélküli, nehéz feladathoz. A szegediek jól ismerik az iskola társadalmi-szülői környezetét, a nagyrésztük fizikai munkás, mindkét szülő dolgozik, megtalálhatók a csonka családok is. No és ami általános tapasztalatként még elmondható, hogy a családok többségéből az idegennyelv-tanuláshoz semmilyen indítékot nem hoztak a tanulók, sőt kezdetben a szülők mereven elzárkóztak az iskola ilyen jellegű tervétől, szándékától. Egy sikeres tanév elvégzése után, az új tanév munkájának megkezdésével, kellő tapasztalat birtokában hozzáfogtunk a kísérleti program elemzéséhez.

Az alábbiakban az általam alkalmazott módszerekről adok ismertetést. Az első nyelvi foglalkozás „ismerkedés” címmel jelölhető. Ismerkedés az olasz nyelvvel, térképen megkerestük Olaszországot. Azután a bemutatkozás következett, majd az ügynevezett vezényszavak: álljatok fel!, menjetek ki!, sorakozó, indulj! stb. Érdekes feladat volt tanítványaim számára az étkezésekkel kapcsolatos kifejezések olasz nyelven való elmondása (pl.: uzsonna, ebéd, tízórai, jó étvágyat!, egészségedre! stb.). A szabad levegőn töltött játék új olasz kifejezések megtanulására adott lehetőséget (fiúknál labdajáték, lányoknál bújócska, dalok stb.). A kikapcsolódást követte a tanulmányi munka, ahol a másnapi leckét csoportosan, ill. önállóan tanulják a gyerekek. Ezzel kapcsolatos tanári irányítómunkámat is olasz nyelven hallhatták tőlem a tanulók pl.: üljetek le!, vegyétek elő a könyveket, füzeteket!, kezdjétek el tanulni! stb.). Az első együtt töltött nap értékét abban láttam, hogy a gyerekekkel el tudtam fogadtatni saját magamat, és motiválni őket abban az irányban, hogy számukra a napközi otthonban valami egészen új dolog következik a mai naptól. A gyermekek reakciójából nyilvánvalóvá vált számomra is, hogy olasz nyelven adott közléseimet megértették, természetesen nem nyelvtani pontossággal, hanem kb. úgy, mint a saját anyanyelvét tanuló kisgyermek édesanyja első szavait, így sikerélménnyel tértek haza, ami azt az érzést alakította bennük, hogy valaki egy idegen nyelven beszél hozzájuk, és ők azt megértik.

A következő hetek és hónapok feladata a tervszerű és folyamatos szókincsbővítés

¹A napközi otthoni nevelőmunka, írta dr. Füle Sándor (Tanárképző főiskolák részére). Tanönyvk. 1973. 25. b.

volt. Ehhez szükséges forrást és nyelvi környezetet a napközi otthoni napirend és az élő szituációk biztosították, pl.: a napközis csoportélet, tanterem, ebédlő, udvar, utca, játszótér stb.

Néhány példa a helyzetszituációkra:

A „hazajárások” eddig magyarul kértek engedélyt a hazamenetelre. Reagálásom olaszul történt: „Dopo il pranzo vado a casa” (ebéd után megyek haza). A gyerek néhányszori ismétlés után könnyedén elmondta, és a többiek is már utánózták. Így bővült szókincsük az „ebéd”, „ház”, „haza” kifejezésekkel.

Következett egy másik természetes szituáció, hogy a gyereket megtanítottam arra, hogy kell „kikéredzkedni”. „Per favore, mi permetta di uscire!” Az első napokban szinte percenként kértek engedélyt, akkor volt a sikerélményük.

A következőkben az egyszerű, majd fokozatosan bonyolultabb helyzeteket a gyerekekkel el is játszottuk. Pl.: Gyerekek találkozási iskolába menet: „Andiamo a scuola” címmel. Megyünk az iskolába. Állomáson jegyváltás, postán levelek feladása, orvosnál, vendéglőben való magatartás, beszéd. Szinte önmaguktól folytatódott az életszerű szituációk. A játékkal és mozgással összekötött tevékenységi formák segítettek az idegen nyelv szavainak rögzítését, gyakorlását és megszilárdítását. A szókincs fejlődésével egyidejűleg adódott a nyelvtan is. Pl.: egy könyv felmutatásával: „libro” (egyes szám), kettő vagy több könyv felmutatásával: „libri” (könyvek, többes szám), rögtön elsajátították a szabályt. A két nem fogalma az alábbiak szerint tudatosult: egy kislány kiállításával, a „nőnem”, „la ragazza”, a lány, ill. lányok, „le ragazze”. Ugyanígy egy (több) fiú kiállításával a „hímnem”, „il ragazzo”, „i ragazzi”. Az írás és olvasás tanítása is fokozatosan történt, a tanulók maguk vetették fel ennek szükségességét. Olvasás tanításához olyan szavakat írtam fel a táblára, amelyekről biztosan tudtam, hogy a tanulók el tudják olvasni. Ez garancia volt a sikerélményre. Ugyanczzel a módszerrel jelentkezés alapján olyan szavakat írtam most már a tanulókkal a táblára, amelyekről tudtam, hogy biztosan le tudják írni. Ezután már minden tanári biztatás nélkül mindent írtak a füzetbe. (Rendszeres füzet- és szótárvezetés értendő ezen.) Ennek következtében feloldódott a gyerekek gátlása az írás-olvasással szemben. A napközi otthoni napirend lehetővé tette az oldottabb, kötetlenebb, vidám tevékenységi formák beépítését is a nyelvtanulásba.

Szabad idő, kedvelt foglalkozás volt a csoportomban a tornatermi és a szabadban zajló játéktevékenység, ennek részeként megtanultak tanítványaim olaszul barchózáni, számos szituációs vicceket adtak elő, és játszottunk el. Kedvelt szabad idő kiegészítő tevékenységnek látszott a diáklevelzés bevezetése is. A Modena mellett levő Camposanto kisközség ált. iskolás tanulóival a gyerekek felvették a kapcsolatot, és levelezésben állnak. A cserelátogatás is alakulóban van, olasz részről konkrét formában meghívást kapott minden gyerekem. A fenti módszerektől azt várjuk, hogy a tanulók Olaszországról szerzett ismerete elményekkel gyarapodják, valamint további motiválásnak fogják fel az olasz nyelvtanulási kedv fokozására.

Külön szeretném kiemelni az olasznyelv-tanulás közösségformáló hatását. A gyerekeknél tapasztalom az egyéves munka eredményeképpen, hogy büszkéek arra, hogy ők egy olyan idegen nyelvet ismernek, amit a másik napközis csoport tanulói nem értenek. Pl.: büszkéek arra, ha a csoportban valami hirdetés olaszul hangzik el, és ők azt értik, sőt végre is tudják hajtani. Észreveszem azt is, hogy gyakran előfordul, hogy olaszul beszélnek a folyosói szünetekben a többiek csodálkozó pillantásaitól kísérvé. Ez arra inspirálja őket, hogy minél jobban és minél többet tanuljanak. Fellazult a napközi otthon meredsége, egy igazi „nyelvi klubszellem” van kialakulóban, ahol már mindenki kötelezőnek tartja magára a közösségi feyelmet és a napirend betartását. A nagy hagyományú olasz nyelv és kultúra szelleméből áradó lelki finomság jelei is egyre jobban megnyilvánulnak. Kopik a serdülő korra jellemző nyerseség,

kialakulóban az egymás iránti magasabb fokú tisztelet, megértés és megbecsülés. Úgy érzeltem, hogy a tanár személye is átértékelődött közben, hiszen együttesen képviseli a nevelő – anya – apa személyét, fokozódott a családias légkör is.

A foglalkozásokra való felkészüléshez jól használható Katerin Katerinov perugiai professzor „La lingua italiana per stranieri” (olasz nyelv külföldiek számára) c. könyve, valamint a magyarországi Olasz Kultúrintézetől kapott könyvek, színes diárorszátok, térképek, színes, olasz nyelvű prospektusok, valamint az iskola könyvtárában levő magyar nyelvű Olaszországról szóló gyönyörű művészettörténeti, képzőművészeti albumok. A napköziterem is közben nyelvi szaktanterem szintjére jutott, a gyerekek gyűjtőmunkája eredményeként szép plakátok, faliújságok kerültek a falra.

Néhány következtetést fogalmazok meg az egyéves olasz nyelvi nevelői munkám alapján:

1. A sokféle napközis élettrend lehetőséget biztosít arra, hogy a gyerekekhez mindig és minden szituációban olaszul szóljunk, és ezzel a mindennapi élet leggyakrabban előforduló helyzeteiben biztosítani tudjuk a szóbeli kommunikáció eszközeként az olasz nyelvet.
2. Biztosítani kell a nyelvi csoportokban, hogy a hét minden napján legyen egy 45 perces rendszerező foglalkozás. Célunk ezzel a tanulók folyamatos motiválása, a tanulói eredmények pozitív megerősítése a csoport közössége előtt. Ez egyúttal az értékelés formája is.
3. Türelmes tanári irányítással mindig biztosítani kell, hogy a gyermek idegen nyelven való közlését önállóan mondja el, és utána történjen a javítás. A kudarc és szorongás érzését ily módon sikerélménnyé tudjuk változtatni, amely a gyermeket további beszédre serkenti.
4. A napközis, szabadabb csoportléggör lehetőséget ad a játékos-humoros-mozgásos nyelvtanulásra.
5. A tanulók mindennapos olasz nyelven folytatott beszéde, a hagyományos nyelvórakon nem tapasztalt, aktivitás forrása lesz, amely szókinccsaporodáshoz és a beszédkézség gyorsabb kifejlődéséhez vezet.

Az év folyamán három bemutató foglalkozásra is sor került. A gyerekeknek nagyon tetszett, és büszkéek voltak teljesítményükre, szereplésükre, amit teljesen önállóan végeztek, tanári vezetés nélkül. Első alkalommal a JATE Olasz Nyelvi Tanszék szakemberei előtt, másodszor a Békés–Csongrád–Bács-Kiskun megye napközi otthoni vezető szakfelügyelőinek tartottak foglalkozást. A harmadik alkalommal – a helyi továbbképzési nap keretében – szegedi napközis nevelőknek. A bemutató foglalkozást követően vitavezetőként részese voltam (Szabó G. Mária) magam is e sikeres, ma még ritka rendezvénynek. A napközi otthonban dolgozó nyelvtanároknak mintát adott arra, hogyan lehet az egész napos nevelésnek szerves része az idegennyelv-tanulás. Megállapítottuk azt is, hogy a nem kötelező és nem divatos nyelvek tanítását (olaszon kívül a francia, spanyol, csperantó és a szomszédos népek nyelvére kell gondolnunk: szerb, szlovák, román stb.) érdemes volna napközi otthonainkban bevezetni, hiszen nyelvtanári adottságaink Szegeden igen kedvezőek. E nyelvi program kísérlete meggyőzött arról is bennünket, hogy egy tanárnak, ha „csak” napközis, nem szabad élte zsákutcájának tekintenie, helyette saját szaktárgyán belül találja meg azokat a lehetőségeket, tartalékokat, amelyeket „be tud dojni” egy közösség kialakítására, formálására és a rábizott gyerekek személyiségének gazdagítására, hiszen a napközis nevelő gyerekekkel együtt töltött ideje jóval több, mint az osztályfőnöknek vagy akár a dolgozó szülőknek.

A tapasztalatok közreadásával szeretnénk biztatást adni a napközi otthonban dolgozó nyelvszakos tanár kollégáinknak.